

М. А. Кулинич. – Самара : Изд-во СГПУ, 2004. – 264 с. **3. Коншина С. Г.** Комический текст в аспекте его структурирования и понимания : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Светлана Геннадьевна Коншина. – М., 2006. – 195 с. **4. Мороз А. А.** Гра слів як засіб передачі комічного (на матеріалі романів Ф. М. Достоєвського «Брати Карамазови», Ч. Діккенса «Посмертні записки Піквікського клубу», Д. Голсуорсі циклу «Сага про Форсайтів» та О. Дюма «Графиня де Монсоро» / А. А. Мороз // Актуальні проблеми іноземної філології : лінгвістика та літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – С. 241 – 247. **5. Иванова Л. П.** Лингвокультурологические аспекты комического (к постановке проблемы) / Л. П. Иванова // Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма / отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Индрик, 2007. – С. 560 – 569. **6. Арутюнова Н. Д.** Эстетический и антиэстетический аспекты комизма / Н. Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма / отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Индрик, 2007. – С. 5 – 18. **7. Dickens Ch.** The Pickwick Papers / Ch. Dickens. – L. : Wordsworth, 2008. – 751 p. **8. Conan Doyle Arthur.** The Lost World / A. Conan Doyle. – L. : Dover Publications, 1998. – 176 p. **9. Scott W.** The Antiquary / W. Scott. – L. : Oxford University Press. Oxford World's Classics, 2002. – 522 p.

Стаття присвячена дослідженню творчості Ч. Діккенса, А. Конан Дойля, В. Скотта та їх романів «Посмертні записки Піквікського клубу», «Загублений світ», «Антикварій». Автором статті проаналізовані особливості національного гумору англійців. Виділено та розглянуто основні види сміху, зображені авторами.

Ключові слова: сміх, сміхова культура, англійський гумор, синхронія, діахронія, додаткове значення, динамічний розвиток оповідання.

Статья посвящена исследованию творчества Ч. Диккенса, А. Конан Дойла, В. Скотта и их романов «Посмертные записки Пиквикского клуба», «Затерянный мир», «Антикварий». Автором статьи проанализированы особенности национального юмора англичан. Выделены и рассмотрены основные виды смеха англичан, описанные авторами.

Ключевые слова: смех, смеховая культура, английский юмор, синхрония, диахрония, дополнительное созначение, динамическое развитие повествования.

The article is dedicated to the research of creation of Charles Dickens, Arthur Conan Doyle, Walter Scott and their novels «The Pickwick Papers», «The Lost World», «The Antiquary». The author of the article analyses the peculiarities of the national English humour. The main kinds of humour used by the authors are singled out and studied.

Keywords: laugh; laughing culture; English humour, synchronism, diachronism, additional meaning, dynamic story development.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2013 р.

Прийнято до друку 23.11.2013 р.

Рецензент – д.філол.н., проф. Петренко О. Д.

УДК 651.926.007

М. О. Назаренко

ВАЖЛИВІСТЬ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ГРАМОТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Професія перекладача є вельми актуальною на початку ХХІ століття у зв'язку із розвитком інформаційного простору і розширенням соціокультурних політичних та економічних зв'язків між різними націями та народностями. Але досить мало дослідженим є питання про критерії професійної та загально мовної грамотності, що стають перед спеціалістами з міжкультурної комунікації – насамперед перекладачами,

на початку ХХІ століття в умовах швидких темпів та багаточисельних змін у мовленнєво-стилістичних та культурних нормах. Це найчастіше лише джерела на сайтах бюро перекладів, що стосуються вимог до перекладачів тієї чи іншої агенції перекладу. Такі матеріали можна вважати доволі суб'єктивними оскільки вони не освітлюють єдиних вимог, що постають перед спеціалістами з письмового та усного перекладу. З іншого боку, ті матеріали, що представлені на цих сайтах, та вимоги до професійної кваліфікації та мовної грамотності перекладача, які представлені в нормативних документах Асоціації перекладачів України, дають більш-менш чітке уявлення про мовну компетенцію перекладача.

У нашій статті ми зробимо спробу дати огляд вимог до мовленнєвих знань перекладача для того, щоб молоді спеціалісти та випускники перекладацьких ВНЗ та спеціальностей мали уяву про те, що від них вимагається, як від спеціалістів.

Зупинимось детальніше на вимогах щодо мовної компетенції та грамотності перекладачів. Згідно положення Асоціації перекладачів України щодо кваліфікації та сертифікації письмових та усних перекладачів, прийнятих правлінням Асоціації перекладачів в 2004 році [2, с. 10 – 11], перекладач повинен володіти наступними знаннями: знаннями мов, що використовуються під час усного та письмового перекладу, методики перекладу, діючу систему координації перекладу; спеціалізацію діяльності установи організації для котрої виконується переклад; термінологію з певної тематики на мовах, що використовуються при перекладі; уміти працювати зі словниками, термінологічними стандартами, збірками, довідниками; знати основи наукового та літературного редагування, граматику та стилістику мови. Крім того, слід звертати увагу на загальну грамотність перекладача та його загальний мовний рівень, тому що перекладач, так чи інакше, є представником нації і обличчям її загальнокультурного та мовного рівня, і за перекладачем складається загальне уявлення про компанію представником якої він є.

Розглянемо детальніше питання про загальний рівень грамотності перекладача. На що в першу чергу звертається увага? По-перше, на відсутність граматичних, орфографічних та пунктуаційних помилок в текстах перекладів та інших матеріалів, складання яких входить до обов'язків перекладача. Що для цього потрібно? У першу чергу, знання граматичних, орфографічних та пунктуаційних норм мови перекладу та оригіналу. З одного боку, нам можуть зауважити, що таке питання легко вирішується за допомогою комп'ютерних програм перевірки граматики та орфографії. Однак, з іншого боку, у більшості випадків перекладач може забувати використовувати ці програми, або покладаючись на природне мовне чуття, або на власну впевненість у знанні згаданих вище норм. Навіть тим спеціалістам, які не забувають користуватися таким програмним забезпеченням, варто пам'ятати, що в більшості випадків переклади виконуються в досить обмежених часових межах і неможливо написати ідеальний з граматичного та орфографічного боку текст, особливо якщо мова йде про синтетичні мови, де присутні відмінки, роди, однина/множина і т. ін.; наприклад, російська або українська мови. Тому сподіватися лише на програми автоматичної перевірки орфографії та граматики не варто, завжди є необхідність вичитування тексту без використання комп'ютерних програм. Але професійне вичитування та коректура будь-якого тексту неможливе без фундаментальних знань граматичних, орфографічних та синтаксичних особливостей мови оригіналу та мови перекладу. Інший чинник – це так звані ненавмисні друкарські помилки, які так чи інакше присутні в будь-якому тексті незалежно від його об'єму. Тому вищенаведені вимоги (перш за все загальна мовна грамотність) є невід'ємним складником роботи перекладача, а їхнє ігнорування або виконання в недостатньому обсязі ставить під сумнів компетенцію перекладача в першу чергу як спеціаліста-філолога.

Інший невід'ємний чинник перекладацької діяльності – це безпосередні професійні обов'язки, а саме переклад текстів. Тут присутні багато чинників та вимог,

які ставляться перед перекладачем як лінгвістом, з одного боку, а з іншого – представником компанії, завданням якого є прорекламувати товар чи послугу на міжнародному ринку та справити текстом виконаного ним перекладу тієї чи іншої інформації за допомогою власної лінгвістичної та мово-стилістичної компетенції на іноземного покупця товару чи послуги таке ж враження, яке справляє текст оригіналу на його співвітчизника. Тут варто згадати про стандартні вимоги, які вказані в більшості підручників з перекладознавства (наприклад, у підручнику В. Н. Комісарова, який є класичним для всіх перекладацьких спеціальностей), про прагматичний аспект та адекватність перекладу, і, як указано у Віснику Асоціації перекладачів України, виданому в вересні 2004 року, «...наприклад, уважається, що переклад рекламного проспекту повинен не тільки передавати зміст оригіналу, але й мати такий же вплив на аудиторію, що й оригінал. Перекладач не має право на помилку. Найменша неточність в перекладі може привести к серйозним наслідкам та спричинити значні витрати...» [2, с. 5]. Тобто, якщо говорити перекладацькою термінологією, мова йде про прагматичний аспект перекладу – здатність перекладача передати сутність тексту оригіналу мовно-стилістичними засобами мови перекладу.

Розглянемо детально про що ідеться мова і наскільки прагматичний аспект перекладу є важливим у роботі перекладача в XXI столітті. Звернемося до прикладів з перекладацької практики. Так, є замовлення на переклад локалізації веб-сайта міжнародної компанії, яка працює в сфері інвестицій. Замовник перекладу вимагає в першу чергу, щоб текст перекладу реклами відбивав би той же самий характер послуг, як і текст оригіналу, і потребує від перекладача точної передачі змісту рекламної концепції та переконливості інформації. Тому перед перекладачем стоїть завдання в першу чергу зрозуміти ідею тексту, який необхідно перекласти, щоб потім передати її мовно-стилістичними засобами перекладу.

Для цього потрібно визначити стиль написання тексту та мовні засоби, які використані для створення переконливості в необхідності користування послугами саме цієї компанії. Крім цього, перекладач повинен сам чітко розуміти, про що йдеться мова в тексті й розібратися в його тематиці, оскільки володіння тематикою перекладу є одним з основних факторів виконання якісного перекладу тексту. Деякі можуть заперечити цей факт, мотивуючи це тим, що завданням перекладача є перш за все переклад тексту, а саме точна передача змісту оригіналу мовними засобами мови перекладу. Але мало хто замислюється над тим, що підбір точних еквівалентів перекладу неможливий без розуміння сутності того, що перекладається, оскільки не розуміючи сутність неможливо визначити, який з еквівалентів мовної одиниці перекладу буде точно передавати сутність оригіналу. Наведемо приклад з тієї ж самої інвестиційної тематики. Слово «банківський переказ» перекладається на французьку як «virement bancaire», але не розуміючи сутність поняття «банківський переказ» українською мовою перекладач може перекласти його, наприклад, як «narration bancaire», маючи на увазі під словом «narration» переказ тексту. Тому в тексті перекладу ми читаємо «narration bancaire», тобто щось на зразок «банківський переказ тексту». Або, наприклад, у тексті оригіналу є назви платіжних систем, які загальновідомі у всьому світі. А якийсь конкретний перекладач може не знати назв цих платіжних систем і зробить переклад, наприклад, Western Union як «Західна спілка» тощо. Зрозуміло, що читач тексту перекладу, побачивши такий «перл», у кращому випадку посміхнеться, а в гіршому замислиться, чи звертатися до послуг такої компанії, яка не може навіть якісно написати тексти для сайта. Саме тому володіння тематикою перекладу є дуже важливим аспектом перекладацького професіоналізму та невід'ємною частиною перекладацької компетенції, а разом з цим і кількістю замовників у того чи іншого перекладача. Замовник не буде розбиратися, наскільки добре перекладач знає ту чи іншу мову, він просто зробить висновки, виходячи з кількості клієнтів у тій чи іншій країні, і, якщо найменша кількість замовників буде саме з країни, на мову якої

перекладався конкретний текст, виникнуть питання в першу чергу до перекладача як до автора тексту на мові перекладу країни, для якої призначена реклама послуг (у нашому прикладі реклама послуг інвестиційної компанії).

Ми можемо розглянути теж саме твердження на прикладі перекладів технічних текстів або більш детально на прикладі перекладу інструкцій до різноманітної побутової техніки або інструкцій з користування лікарськими або косметичними препаратами. Наприклад, каталог косметичної продукції Ів Роше, а саме назва парфумів *Comme une Evidence*. У російському варіанті каталогу ця назва перекладена «Как явность». У багатьох виникне питання: «явность» чого? Як на нашу думку, найбільш адекватним варіантом перекладу міг би бути варіант «Очевидное» або «Вне сомнения». Тобто такі варіанти перекладу є ще одним прикладом відсутності розуміння прагматичного аспекту перекладу і необхідності ідентичності впливу тексту оригіналу та тексту перекладу на кінцевого користувача. До того ж чітко простежується відсутність стилістичної відповідності тексту перекладу та тексту оригіналу.

Знання стилістики мови оригіналу та мови перекладу є ще одним з невід'ємних факторів перекладацької компетенції та професіоналізму, оскільки стилістична відповідність тексту оригіналу текстові перекладу є однією з складових прагматики та адекватності перекладу і разом з цим відповідності впливу тексту оригіналу та тексту перекладу. Розглянемо дане твердження на тому ж самому прикладі з перекладом назви парфумів. Варіант перекладу назви *Comme une Evidence* з французької на російську мову як «Как явность» є також прикладом стилістичної невідповідності тексту оригіналу та тексту перекладу, оскільки не взято до уваги особливості перекладу рекламних назв, суть яких полягає перш за все в передачі змісту назви, а не її буквальної трансляції, та передачі її змістового навантаження, що є основним при перекладі матеріалів рекламного характеру. Наведемо ще кілька прикладів.

Візьмемо найбільш розповсюджений тип перекладу – переклад ділової документації. Наприклад, переклад слова «вирішення» або «рішення», яке відповідно до норм офіційно-ділового стилю перекладається на англійську мову як «resolution», але доволі часто можна зустріти такий варіант перекладу, як «decision». Не варто навіть уявляти, до яких наслідків може привести невідповідність перекладу юридичної документації, особливо, якщо неправильне трактування контракту призводить до фінансових або будь-яких інших втрат та довготривалих судових позовів, причиною яких в більшості випадків є просто неправильний підбір еквівалентів перекладу. Для додаткового підтвердження нашої гіпотези розглянемо питання необхідності стилістичної відповідності перекладу на прикладі перекладу редагування сайта компанії, що займається ремонтом та настроюванням комп'ютерів. Так, у початковому тексті перекладу фразу «комп'ютерний майстер», суть якої за контекстом перекладу – спеціаліст з налаштування комп'ютерів без уточнення того, чи є він генієм чи ні, було перекладено на англійську мову як «computer wizard». Такий варіант перекладу може мати наступне змістове навантаження: «комп'ютерний гуру» або «допоміжна функція комп'ютерного додатку, яка автоматично виводить на екран підказки та іншу корисну інформацію при роботі користувача з комп'ютерним додатком», але в жодному випадку не «середньостатистичний майстер з налаштування комп'ютерної техніки». Або переклад фрази «настройка комп'ютера під конкретного користувача» (або – за комп'ютерною термінологією – «кастомізація») на англійську мову як «computers adjustment» також не є правильним, оскільки значення слова «adjustment» – корегування, регулювання та ін., а не «настройка під конкретного користувача», тому при використанні таких варіантів перекладу втрачається основний зміст оригіналу тексту та його цільова спрямованість для звичайних користувачів, які можуть бути зацікавлені в ремонті комп'ютерів. Подібні варіанти перекладу, які доводиться потім редагувати, говорять, з одного боку, про незнання тематики перекладу або небажання в ній розібратися, з іншого – про невміння працювати з довідковими матеріалами, без

яких неможливе виконання якісного перекладу

Підсумовуючи все сказане вище, варто зазначити, що мовна компетенція та знання основних вимог до професійної діяльності перекладача відіграє дуже важливу роль у його формуванні як спеціаліста з міжкультурної комунікації та представника нації на міжнародному рівні: будь-то робота перекладачем для приватної особи або невеликої компанії, чи робота перекладачем для міжнародної компанії або на переговорах на вищому рівні. Дотримання зазначених в цій статті вимог до виконання перекладів та їх ілюстрація прикладами роботи практикуючого письмового перекладача може сприяти довгій та плідній роботі спеціаліста як перекладача та його формуванню як лінгвіста. Випускники перекладацьких факультетів та спеціальностей можуть знайти для себе стислий огляд, у якому узагальнені вимоги до їхньої професійної компетенції та ілюстрацію на практичних прикладах, і зробити висновки, на що варто звертати увагу під час навчання та розв'язати в деякій мірі свої ілюзії та початкові уявлення про сутність роботи перекладача в цілому в умовах ХХІ століття.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. – М. : Высш. шк., 1975. – 200 с. **2. Вісник** Асоціації Перекладачів України. – 2004. – Верес. – 40 с. **3. Комиссаров В. Н.** Лингвистические основы научно-технического перевода : пособие по научно-техническому переводу / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1980. – Ч. I. – 250 с. **3. Комиссаров В. Н.** Теория перевода (Лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с. **4. Латышев Л. К.** Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения) / Л. К. Латышев. – М. : Высш. шк., 1981. – 150 с. **5. Миньяр-Белоручев Р. К.** Общая теория перевода и устный перевод / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Высш. шк., 1980. – 200 с. **6. Рецкер Я. И.** Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер. – М. : Высш. шк., 1974. – 200 с. **7. Черняховская Л. А.** Перевод и смысловая структура / Л. А. Черняховская. – М. : Высш. шк., 1976. – 200 с.

У статті розглядається питання важливості мовної компетенції та загальної грамотності перекладача як посередника у міжкультурній комунікації в сучасному інформаційному просторі та вплив на сприйняття читачем тексту оригіналу та тексту перекладу залежно від морфолого-стилістичного рівня тексту перекладу та його прагматичної спрямованості. Стаття досліджує питання того, що повинно складати лінгвістичну компетенцію перекладача та її роль в формуванні конкурентоспроможного спеціаліста перекладу ХХІ століття. Приклади, наведені в статті, узяті з практичного досвіду роботи письмовим перекладачем.

Ключові слова: мова перекладу-оригіналу, синтаксис, орфографія, прагматичний аспект, переклад, сприйняття читачем тексту оригіналу та тексту перекладу.

В статье рассматривается вопрос важности языковой компетенции и общей грамотности переводчика в качестве посредника в межкультурной коммуникации в современном информационном пространстве и влияние на восприятие читателем текста оригинала и текста перевода исходя из морфолого-стилистического уровня текста перевода и его прагматической направленности. В статье исследуется вопрос о том, что является составляющей лингвистической компетенции переводчика и ее роль в формировании конкурентоспособного специалиста – переводчика ХХІ века. Примеры, приведенные в данной статье, взяты из практического опыта работы письменным переводчиком.

Ключевые слова: язык перевода-оригинала, синтаксис, орфография, прагматический аспект, перевод, восприятие читателем текста оригинала и текста перевода.

The said article goes about the issues of linguistic competence and general literacy importance for a translator as the intermediary of intercultural communication in modern informational society, as well as the issues of recipient perception of the source and target text depending on the target text

morphological and stylistic level and its target direction. The said article is the research of issues of a translator linguistic competence and its' role in forming of the competitive translation domain professional in 21st century. The examples, set in the aforementioned article have been taken from translator practical experience.

Keywords: target-source language, syntax, orthography, target direction, recipient's perception of source and target text.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2013 р.

Прийнято до друку 23.11.2013 р.

Рецензент – к.філол.н., доц. Рудницька Н. М.

УДК 81'282=11

А. Е. Павленко, Г. В. Павленко

ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ ВАРИАТИВНОСТЬ КАК СЛЕДСТВИЕ ЯЗЫКОВЫХ КОНТАКТОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ДИАЛЕКТА ШЕТЛАНДСКИХ ОСТРОВОВ)

Шетландский архипелаг, самый северный регион Шотландии, состоит более чем из сотни островов, населены из которых 15 – Мейнленд, Анст, Йелл, Фетлар, Уолси, Аут Скеррис (2 острова), Брессей, Папа Стаур, Макл Ро, Берра (2 острова), Трондра, Фула и Фэр Айл (см. рис. 1).

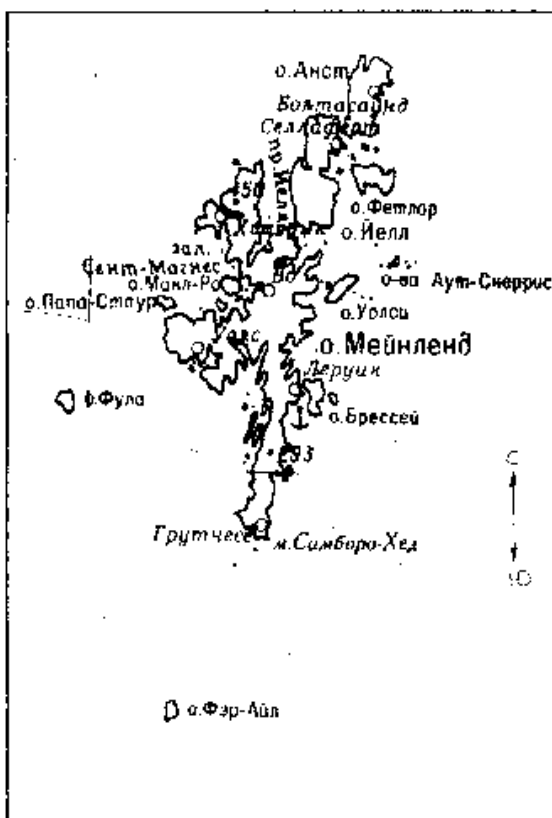

Рис. 1. Шетландские острова

Здесь проживает немногим более 23 000 человек, из которых около 2/3 живет на о. Мейнленд. Административным центром островов является город Леруик с населением ок. 7000 человек. Подобно многим другим островам, Шетланд может быть охарактеризован как весьма однородное языковое сообщество, имеющее ярко